

DOI 10.36074/logos-08.07.2022.089

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Герасименко Людмила Борисівна

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри фундаментальних дисциплін

Комунальний заклад вищої освіти

«Рівненська медична академія» Рівненської обласної ради

УКРАЇНА

Особливої актуальності проблема професійного самовизначення молоді набуває в ранньому юнацькому віці, який пов'язаний із розвитком нових інтелектуальних можливостей, що розширюють горизонти самосвідомості молодшої людини. В зв'язку з цим, центральним і досить складним завданням Нової української школи є формування в молоді здатності до свідомого та самостійного вибору професії і подальшого оволодіння нею. Вирішення цього завдання визначальною мірою залежить від активної позиції старшокласників, їх усвідомлення себе суб'єктами власного життя, прагнення до особистісної самореалізації. Тому, вдосконалення та розкриття психологічних аспектів процесу професійного самовизначення молоді, сприятиме формуванню нових шляхів його оптимізації.

Теоретичні передумови цієї проблеми обґрунтовано у психолого-педагогічних дослідженнях таких вчених як, Г. О. Балл, І. Д. Бех, І. А. Зязюн, Г. С. Костюк, Н. Г. Ничкало, В. В. Рибалка, В. А. Семиченко та ін. Проблема психічної регуляції професійного самовизначення окреслена в наукових доробках вітчизняних психологів, зокрема Б. Г. Ананьєва, О. Е. Голомштока, Ф. Н. Гоноболіна, Є. О. Клімова, В. Ф. Моргуна, О. Г. Мороза, Д. Ф. Ніколенка, В. О. Сластьоніна та ін.

Аналіз психологічної літератури з проблеми професійного самовизначення засвідчує те, що у дослідженнях акцентується увага на необхідності вивчення ролі суб'єкта в цьому процесі. А це вимагає більш глибокого розуміння психологічних механізмів, що забезпечують самоаналіз та самооцінку властивостей особистості, їх порівняння з вимогами майбутньої професії, що є необхідним на всіх етапах професійного самовизначення. Вибір теми нашого дослідження зумовлений соціальною значущістю проблеми визначення майбутньої професії саме в старшому шкільному віці [2].

Мету ми обґрунтували як теоретичне та експериментальне дослідження психологічних аспектів професійного самовизначення старшокласників, об'єктом – професійне самовизначення, а предметом – психологічні аспекти професійного самовизначення старшокласників. Гіпотеза дослідження полягала у припущенні про те, що професійне самовизначення пов'язане зі структурою інтересів і учбовою мотивацією особистості, а ефективним методом його розвитку є соціально-психологічний тренінг, спрямований на розвиток професійної мотивації.

У процесі дослідження ми використовували наступні методики: «Діагностика мотиваційної структури особистості» В. Е. Мільмана, «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С. С. Бубнова, «Карта схильностей» О. Е. Голомштока, «Опитувальник професійної готовності (ОПГ)»

Л. Н. Кабардової. Вибірка досліджуваних була сформована з експериментальної та контрольної груп учнів десятих класів.

Проаналізуємо результати окремих методик експериментального дослідження психологічних аспектів професійного самовизначення старшокласників.

Підсумки методики «Карта схильностей» О. Е. Голомштока засвідчують наступні результати: в експериментальній групі спостерігається інтерес до таких сфер діяльності, як «Медицина» та «Біологія», а у контрольній – «Філософія», «Медицина», «Фізика», «Математика» та «Право».

Результати наших досліджень за методикою «Діагностика мотиваційної структури особистості» В. Е. Мільмана визначають те, що серед середніх показників мотиваційної структури в контрольній та експериментальній групах, найвищі значення спостерігаються за шкалами «Мотив змагання», «Мотив самоповаги», «Оцінка свого потенціалу» та «Намічений рівень мобілізації зусиль та пізнавальний мотив».

Для перевірки висунутої гіпотези ми провели кореляційний аналіз отриманих даних, який виявив прямий зв'язок між шкалами «Історія» та «Оцінка рівня досягнутих результатів» (0,47) та обернений зв'язок між шкалами «Мови» та «Мотив самоповаги» (-0,39).

Для реалізації мети дослідження було обрано таку форму психологічної допомоги як соціально-психологічний тренінг, що дозволяє людині самоформувати навички й вміння у побудові продуктивних міжособистісних стосунків [1]. Тренінг проводився за програмою профорієнтаційних занять для старшокласників (Л. М. Некраш і М. В. Стрільник). Його метою була активізація процесу професійного самовизначення шляхом розвитку професійної мотивації. У процесі соціально-психологічного тренінгу було реалізовано наступні завдання: розвиток в учнів аргументованого мотиву до вибору професії, налагодження психологічного контакту, визначення основних життєвих цінностей та їхнього взаємозв'язку з майбутньою професією.

Після проведення ефективності тренінгу ми обрахували двовибірковий t-критерій Ст'юдента для залежних вибірок та виявили статистично значущу різницю між результатами «до» та «після» його проведення.

Таким чином, як довели результати нашого дослідження, оптимізація професійного самовизначення в старшому шкільному віці можлива через цілеспрямований розвиток професійної мотивації за допомогою соціально-психологічного тренінгу.

Список використаних джерел:

- [1] Бондар, О. (2014). Управління профорієнтаційною діяльністю. *Директор школи*, 13-14, 21-24.
- [2] Дученко, Н. А. (2016). Профорієнтаційна робота в школі. *Таврійський вісник освіти*, 1(53), 152-159.